

É R T E S I T Ő

„KOLOZSVÁRI ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT“

1877. január 19-én tartott első orvosi szaküléséről.

A választmány megbízásából összeállítja: HÖGYES ENDRE, titkár.

lnök: Genersich Antal tanár.

I. Geber tanár beteget mutat be, kinél a roseola-foltok fölléptével huzamosabb ideig tartó láz kíséretében sárgaság és heveny lefolyású Brightkór mutatkozott.

Ez utóbbi tünetek előadónak kiindulási pontul szolgáltak, hogy a roseola- vagy papula-küteg föllépésével néha szövödményképen előfordul nagyobb foku láz és sárgaság létrejötté szabatosabban megbeszélje.

Az irodalomból felhozott jelentés nézetek kritikus megvilágítása után előadó áttér saját nézetének kifejezésére, mely általánosságban a Gubler által felállítottal megegyezik. Ez alkalommal, mondja Geber, tisztánmeggyőződhettem, hogy a láz fellépése, a roseola kiütése és a sárgaság, valamint a morbus Brightii tünetei mind egymáshoz tartozóknak tekinthetők, épen úgy a mint a specificus bántalom ezen korszakában más-kor izületi, agyi vagy gerinczagi izgatások a legkülönbözőbb forma alatt léphetnek föl, úgy hogy ezen tünetek bármelyike huzamosabb időn át a legkeresettebb orvos elé sem kerül. Ily szövödmények általában ritkán fordulnak elő és ezért jelentőségük is csak kevésbé ismeretes; mindazonáltal alig kétségbevonható, hogy azon kóros elváltozások, melyek alkati bántalomnál a köztakarón fordulnak elő, bármily más szervben is elő ne

jöhetnének, csak hogy itt nagyobb rendellenességnek vagy működési zavarnak kell föllépni, míg észrevétethetnek.

II. Brandt tanár felolvasást tart „Idegen testek a szervezetben“ cím alatt. Rövid bevezetés után, melyben a szövetek összeállási erejét, az idegen testek alakját, minőségét és az erőfokot, melyvel ezek bírnak, midőn a szervezetbe hatolnak, mint főtényezőket, körvonalozza — kísérleteket említ fel, melyek szerint vékony tűt lassu nyomással be lehet szurni a lágy részekbe, a nélkül, hogy fájdalmat, vérzést vagy bármilyen változást idézne elő. Idegen testek napokig, hónapig, sőt évekig is tartózkodhatnak a szervezetben egy helyen, vagy vándorolhatnak a szövetek között, a nélkül, hogy észrevehető ártalmas következményeket szülnének; genyedet, tályogképződést leginkább csak a bőr alatti laza kötőszövetben okoznak, mi valószínűleg oda magyarázható, hogy itt kívülről jövő bántalmazásnak, különösen a ruhák részéről, leginkább ki vannak téve.

Ezek után eseteket sorol fel:

1. Bemutat egy $6\frac{1}{2}$ cm. hosszú, $1\frac{1}{2}$ mm. vastag nagy gombostűt, mely egy lányka fogai közül, valószínűleg belégzés alkalmával a garatba jutva, az epiglottis táján a nyeldeklőbe hatolt, honnan 24—30 óra múlva nyom nélkül eltávolított.

2. Egy $2\frac{1}{2}$ cm. hosszú, $\frac{1}{8}$ mm. vastag gombostű, melyet R. J. jun. 11-én elnyelt, jun. 17-én a bélsárral kiürített, a nélkül, hogy kóros tüneteket okozott volna a bélhuzamban.

3. H. L. asszony, mi okból nem tudható, $7\frac{1}{2}$ cm. hosszú és 5 mm. vastag tollszárat vezetett be holyagjába, hol az $1\frac{1}{2}$ hétig hevert és előadó által távolított el. Előadó ezen esetet hosszabban tárgyalja. A tollszárra tapadva fehér, érdes, kemény, porladozó anyag látható, mi szénsavas mészből áll; e mellett barna, erősebben hozzátapadt foltok, a holyag nyákhártyájának váladéka. A tollszár közepén behajlást (infractiot) mutat, mi a műtétnek eredménye. Előadó azon kérdést teszi fel, hogy miért tette a műtétet és mi történt volna, ha a műtét elmarad? Kiterjesztetik azon következményekre, melyeket idegen test és különösen egy ily fel nem oldható, hegyes és érdes végekkel bíró tárgy okozhat. Tárgyalja a lobos visszahatás fellépését, az individualitás, kor stb. befolyását annak terjedésére; egyfelől a huykóképződést és ennek következményeit, másfelől cystitis, pericystitis, pyelitis, uraemia fejlődését; végül a kedvezőbb kimeneteleket és ezek között az idegen test kiküszöbölését a lobos folyamat által a vagina, symphysis ossium pubis felé, a bélhuzam valamelyik részébe vagy esetleg egy petetőmlőbe, hol már találtak idegen testeket. Mindazonáltal, mivel soha sem vagyunk képesek kedvező kórjóságot biztonsággal tenni, ily idegen testet minden áron és minél előbb el kell távolítanunk a holyagból, akár természetes, akár készített uton. Nőnél az eltávolítás könnyen megy, részint a különböző eszközök segítségével, részint, mivel Simon heidelbergi tanár módszere szerint az idegen test alakját, fekvését egész pontossággal meghatározhatjuk. Előadó a tollszárat lithotriptorral megfogva, azt a vaginába vezetett ujjal meghajtotta és így az urethrán át teljes könnyűséggel távolította el.

4. Bárzsingtolasznak $4\frac{1}{2}$ cm. hosszú vége, feküdt hét napig a bárzsingban, közel a cardiához káros befolyás nélkül, honnan előadó azt bárzsinghoroggal huzta ki. Ezen eset közölve volt az „orvosi hetilap” 1870-ik évfolyamában.

Előadó ezek után azon esetekre tér át, melyeknél az idegen testek nem szerviűrökből, hanem tömött szövetekből jutottak.

5. Előadó 9 ablaküvegdarabot mutat be, melyek közül a két nagyobbik $2\frac{1}{2}$ cm. hosszú, 1 és $1\frac{1}{2}$ cm. széles; mind egyenletlen, néhol hegyes szélűek. Ezen üvegdarabok esete a következő: F. J. 1872 márczius végén, mint tüzoltó, égés alkalmával ablakokra esett és a bal lapcsont táján megsebesült. A vérző seb tapóval behorítva öt nap alatt minden gyógyulás nélkül gyógyult. Később e helyen egyéb, mint némi szuró fájdalom különösen a kar mozgásánál vagy a lapcsont érintésénél, nem jelentkezett. 1874-ik év márcz. 4-én, tehát 2 év múlva a kóródásra jött a következő állapottal: baloldalon a

lapcsont külső szélének megfelelőleg a varjoronyujtványtól 15 cm. távolban $1\frac{1}{2}$ négyzet cm. terjedelmű, fényes fehérés kissé ránczos bőrheg látható, a heg körüli bőrt ránczokba lehet szedni; a heg alatt két kemény lapos, egyetlen szélű, mozgatható és a mozgás alatt recsegő, szuró fájdalmat okozó tárgyat lehetett kitapintani. Más rendellenesség sehol sem volt. A kórisme a mondottak alapján könnyen megállapítható volt: leírt helyen a lágy szövetekben üvegdarabok tartózkodtak már két év óta, a nélkül, hogy lényeges bántalmakat okoztak volna. Ekkor is csak némi kellemetlen érzés miatt, melyet beteg foglalkozása közben érzett, kívánta a műtétet, mi márcz. 5-én hajtatott végre. A bőrt keresztül metszve a lágy tömött kötőszöveti burokból volt az egyik nagyobb üvegdarab, a második külön burokból, úgy a harmadik, a kisebbek együtt egyben. Műtét után a seb nevezetes tünetek nélkül begyógyult.

Előadó a beteget bemutatja. Jelenleg majdnem három év múlva a műtét helyén még érezhető néhány kisebb üvegdarab a bőr alatti szövetekben, melyek a műtétnél kikerültek a figyelmet, és melyeket beteg „emlékül” meg akar tartani.

Ezen esetből láthatjuk, hogy üvegdarabok évekig heverhetnek a bőr alatti kötőszövetben hátrányos következmény nélkül; sem lobot sem tetanust, mitől ily esetben tartani lehet, nem okoztak. Az üvegdarabok a környezetnek izgatása által tömött kötőszöveti burkolatot hoztak létre, mely által az idegen testek el lettek különítve. Azonban e válaszfalat nem képzelhetjük oly erősnek, hogy az bármily bántalmazásnak ellentállhasson. Erőművi uton vagy genyedő lob által áttöretik és az idegen test a legkülönbözőbb irányba elvándorolhat. Ily kötőszöveti burok sok esetben nem jó létre, mire vonatkozólag előadó egy esetet említ fel.

6. Az 1866-ik évi hadjárat alkalmával gróf W. A. hadnagy bal csonbján lött sebet kapott; a sebzés után 11 nappal került előadó kezelése alá. Vizsgálatnál a bal csonb mellső felületén annak közepe táján lömenet volt látható, duzzadt, fájdalmas környezettel. Kijárat nyílás hiányzott.

Előadó itt figyelmeztet azon körülményre, hogy kijárat nyílás hiánya nem feltételezi okvetlenül a löveg benmaradását, valamint az kijárat nyílás mellett is lehet még benn a szervezetben. Röviden érinti az eshetőségeket és a vizsgálati módszereket.

Visszatérve az esetre: az igen fiatal gyenge szervezettű érzékeny beteg eleinte nem engedte a vizsgálatot, de miután a sérült tagban már az nap rángások léptek fel, beleegyezett és a vizsgálat narcosis alatt megis történt. Rövid tapogatás után a csonb hátsó részén a lömenet átelleni oldalán Brandt kemény idegen testet talált, mely-

re azonnal bemetszett és 5 darab rézkrajczárt, 1 fel krajczárost, egy ezüst $\frac{1}{4}$ forintost, azután az ellapított golyót, melyre a pénz czimlapja rá volt nyomva, végre több üveg- és szemüvegfoglalatdarabot távolított el. Mindezen tárgyak egy tág 4—5 hüvelyk nyire terjedő, eves genyvel telt űrben voltak, hová alkalmasint a nadrágzsebben levő erszényből vitettek a golyó által. A czombcsont sérületlen; a sérülés tehát csak a lágy részekben nevezett idegen testek által jutott e fenn jelzett állapotba. Beteg 3 nap nap alatt tetanus halálos kimenetelének áldozata lett. Minő különbség az idegen testek által okozott következményekben! A kijárat nyílás hiánya, miért a lobtermékek nem folyhattak ki oly könnyen, azon körülmény, hogy nem csak golyó, hanem több különféle alakú idegen test hatolt be és maradt a lágyrészekben lényeges sérülést okozva, a beteg gyenge szervezete és végre a kedvezőtlen viszonyok az első 11 nap alatt okozták a rossz kimenetelt.

Kedvezőbb eset a következő:

7. Egy hadnagy az északi hadjáratban jobb felkarán sebesült meg lövés által; a csontot is összezúzva a golyó mellfelől kimegy. Hat hét alatt meggyógyul. Brandt beteget rosszul gyógyult állapotban vette kezelés alá. A jobb felkarcsont tompaszögben volt gyógyulva, a lágyrészekben hegek, mellfelől a biceps izomzatában 3. cm hosszú, $\frac{1}{2}$ cm. széles csontszálka, mint a fenn említett üvegdarabok, beburkolva. A görbe kart narcosis alattujbóli eltörés által kiegyenesítette, a benőtt csontszálkát érintetlenül hagyta. Előadó számos hasonló esetet említ fel az irodalomból.

Fennebb meg volt említve, miszerint idegen testek körül képződött burkolat néha áttöretik, mire az idegen test súlyed vagy vándorol.

8. B. S. 1866-ban a königgräzci csatában a bal járomhid felett a szem külső zugától két ujnyira lőtt sebet kapott, mely három hét alatt egészen begyógyult. Nyolcz év múlva a bal arczon lobos dagadás mutatkozik, mit 1875 május 24 én Brandt a kórodában felmetszvé, 32 gramm súlyu golyó távolítottatik el.

9. Sz. K. honvédkapitány 1849 január 26-án szintén fegyverlövés által sérült meg. A golyó a jobb kulcsont alatt hatolt a mellkasba, mire profus vérzés állott elé a szájon keresztül, tehát valószínűleg a tüdő is meg lett sértve. Évek múlva érzett a mel-űrben háta fele irányuló fájdalmakat. Jelenleg 28 év múlva semmit sem érez. Ki tudja mikor és hol fogja e golyó elhagyni a szervezetet? Hasonló esetről tesz említést Hennen. Egy katona a lapcsont tövisé, táján kap sebet, a golyót nem találták meg,

hat hónap múlva a boka körül tályog képződik, melynek felnyitásakor a golyó hull ki.

10. A múlt nyáron előadott vidéki beteg kereste fel, kinél a gége jobb oldalán sari-szövet által körülötvött nyilatot talált; kutatásnál a légcső irányában kemény, érdes tárgyat lehetett érezni, mi a nyilat véres uton történt tágitása után eltávolított.

Az idegen test pipaszárszipka volt, mely a szájürön át hatolt a szövetekbe és egy év alatt került a trachea mellé. Betegnek a körülményről fogalma sem volt, csak arra emlékezett, hogy egyszer az erdőben pipázva elesett és eszmélet nélkül vitetett haza.

A lövegek által okozott sebzés és a káros hatás nélküli maradás nagyrészt azoknak alakjától függ. Előadó egy olasz golyót mutat be, melyet egy katona tibiájából húzott ki, és mely különféle elváltozást mutat. Lényeges dolog a sebzés következményeire nézve az is, hogy minő szövetekben történik. Előadó ezelőtt 8 évvel öngyilkossági szándékából megsebzett egyént kezelt, kinél a golyó a ruganyos bordák által eltérítve nem hatolt a mellkasba, hanem az izomzat alatt a mellkas körül tette útját a gerincoszlopig, hol megállott és be lett burkolva.

Eddig különösen lágyrészekbe jutott idegen testekről és azok következményeiről lévén szó, előadó áttér a csontsebzésre, melyekről röviden értekezve, egy érdekes esetet ad elé, melynél a golyó csontképlet által lett beburkolva. Ily csont burkolatban idegen test hosszas időig heverhet. Az irodalomból számos esetet említ fel, melyeknél lövegek 1 évtől 45 évig maradtak beburkolva a szervezetben káros hatás nélkül.

Brandt az említett érdekes esetet következőleg adja elő:

„Popini Nándor, 45 éves, rom. kath. nő, szilágy-somlyói születésű, „Victoria” társulati vezérügynök Aradról, 1848 ban dec. 5-én a Tomasovác-i sánczok előtt, bal arczán lövés által sérült meg; állítólag a löveget még akkor szájürén keresztül eltávolította. Orvosi gyógykezelés alá jutván, ezt kevés ideig vette igénybe, hanem a kórházból elszökvén, gyógyulatlan arczsebével a hadjárat alatt még több csatában vett részt. Arczsebe, általa meg nem határozható idő alatt begyógyult.

1875. év júniusig bal arczában semmi rendellenes érzése és változása nem volt. Ekkor kezdett dagadni és fájdalmas lenni; mindkét tünet rövid idő alatt a nyira emelkedett, hogy orvosi segílyt kellett igénybe vennie. Orvosa bal felső inyébe bemetszést tett, mire véres folyadék ürült ki és állapota javulni kezdett. 1876. év június havában említett arczrésze ujból kezdett dagadni és fájdalmas lenni; beteg ujából orvosához folyamodott, ki bal szemfogát kihúzta.

Ezután nagyfoku fájás állott be és orrán keresztül szagos genynek kifolyása. Hogy a fogmeder üreből valami folyadék ürült volna ki, beteg tagadja. Ezen állapota 3 hónapig tartott, mire arca nagyobb részben lelohadt, fájdalma szűnt, nemkülönben az orrürből a genyes kifolyás. De balarczát tökéletesen rendben nem érezte s kórodánkra jött, hol 1876. deczember 24-én a következő állapotát vettem fel: a közép nagyságu, egészséges külsejű férfiúnak belszerveiben semmi rendellenesség nem találtatik, bal arczán a Highmor ür táján alig észrevehető dagadás, tapintatnál fájdalom nincs. A bőrön igénytelen kis heg, melyre nézve kérdést intézve, hogy az talán a fennemlített bemetszésnek következménye-e, azon felületet választ nyertem, hogy ott egyszer lövést kapott; a szájürben bal inyét megtekintve, itt szintén kis heget találtam és szemfoga üres medrét, azonban sem egyik, sem másik helyen az állcsontba vezető nyilatot, genyes váladékot, vagy feltűnő érzékenységet nem, úgy hogy ezen helyek tüneteiből jelen időben létező kórfolyamatra biztonsággal következtetni nem lehetett. Erre balarczát más oldalról, t. i. az orrür felől vizsgálva, még pedig Bellocq féle csőnek bevezetése által, annak közepe táján és baloldal felől érdes, kemény, némileg mozgékony tárgyat érezhettem, de nem oly fekvésben, hogy ez által az orrürnek Bellocq-csővel való átjárhatósága sokat szenvedett volna, mert ezt egészen a garatig lehetett vezetni. E vizsgálat eredménye a beteg által elmondott lobtünetekkel egyeztetve, első pillanatban azon gondolatra vezetett, hogy az orrür csontfalában valami üszkös csont lehetne; beteg nagyfoku érzékenysége miatt ekkor fontosabb vizsgálat nem tételhetett és az több napokig el is maradt, mivel epekő bántalmak mutatkoztak. — Deczember 29-ig beteg ezen bántalmaktól megszabadulva, e napon egy második vizsgálat alá vetette magát. Ennél azon fenn érintett feltevés által vezetve, hogy nevezett kemény tárgyat valószínűleg üszkös csontdarab képezi, az orrürbe kicsi tompa horgot vezettem, melylyel a tárgyat könnyen feltaláltam, sőt azt abba könnyen bele is akasztottam. Ez alkalommal tárgynak érdes felülete, mozgékony-sága, összeállása még biztosabban volt kivehető, de mindezen tünetek üszkös csontéival nem egyeztek meg, a mennyiben az összeállítás üszkös csonténál rugékonyabb, a mozgékony-ság nehezebb és más alakkal bíró tárgyra mutattak. E tárgyat a horoggal kifelé igyekeztén húzni, az ugyan mozgott, de mozgása csak körfogás lévén, mindig helytt maradt. E közben a horog a tárgyról le és az orrürből ki csúszott; azt megtekintve, végén graphitszerű port találtam, mely ujjaim között eldörzsölve, ezeket irónyszerűleg megfestette: a pornak egy részét görcsö alatt

megvizsgálva, apró fénylő ólomlemmeket fedezhettem fel, melyek csak egy ott levő golyótól eredhettek. Eszembe jutván betegnek kérdésemre adott, fent említett felelete, hogy a bal arczán levő heg egy lövésnek következménye, e lövésről már nagyobb érdeklődéssel kérdezősködtem; mire azon határozott választ nyertem, hogy a lövést 1848-ban kapta, de akkor szájüréből a vérral borított golyót maga vetette ki nyelvével. A betegnek ezen adatai, mint látjuk, vizsgálatom eredményére alapított feltevésemet egyfelől támogatták, de másfelől attól félre is vezethettek volna, bárha vizsgálatom oly határozott eredményét a beteg állítása meg nem ingathatta, mert a nyelvvel szájából kilökött tárgy csontszálka, aludt vér lehetett A kórismet tehát teljes biztonsággal állapíthattam meg, hogy az orrürben érzett kemény, érdes, mozgó tárgy az 1848-ban belőtt golyó volt.

Ezen golyó okozta tehát az 1875 és 1876-ik években az arczán fellépett lobfolyamatokat, míg 1848 óta annyira következmény nélkül hevert, hogy a betegnek magának sem lehetett arra gyanuja.

Ezek után szükségessé vált először a golyónak fekvési helyét, másodsor az előveendő kezelést pontosan és alaposan meghatározni. Fekvését illetőleg már kijelentettük, hogy a bal orrür közepe táján annak külső oldalán találtuk, hol a Highmor barlang orrnyílata van és miután, mint az a tünetek felsorolásából kiderült, az orrür átjárhatóságát nem igea zavarta, csak a Highmor ürben lehetett.

Az előveendő kezelésre nézve, habár a golyó 1848 óta 1875-ig káros befolyás nélkül a szervezetben hevert, a két utolsó évben általa létrehozott lobfolyamat annak kivételét sürgőssé tette. Eleinte azt az orrürön keresztül kísértettem meg a kis tompa horoggal, mivel más eszközzel, például fogóval, hozzá nem férhettem. E módoni kivétele azonban sehogy sem sikerült, mert habár a Highmor barlang orrfelöli nyílata elég tág a horog bevezetésére, de a golyónál mégis kisebb vala, s így ez az extractio kísérleteinél csak a maga tengelye körül mozgott. Ugyan megkísértettem e nyilat körzélének bemetszése által azt kellő arányban nagyobbítani; de siker nélkül, mire a barlang kívülről megnyitására határozottam el magam.

Ezen műtétet 1877. január 9-én hajtottam végre oly módon, hogy a Highmor-barlangnak megfelelőleg az arcz lágy részeiben egy + alakú metszést tettem a csontig, az ez által körülírt 4 lebenyt csontthártyával együtt lefejtván, a Highmor-barlang külfalát csontvész segélyével áttörtem, a barlangot ilyformán megnyitva. Ennek kifelé fekvő része üres volt, azon keresztül majd kutaszt, majd

ujjamat vezettem be, hol az orrűr felől fekvő részben ezüst 10 krajczáros nagyságu nyilatot éreztem egy a barlangban fekvő, külön álló csontburok falában. Ezen csontburokban feküdt a golyó, melynél az ür sokkal nagyobb volt, úgy hogy az benne szabadon mozgott, de ezen mozgás az extractio kísérleteinél szintén csak körforgásból állott, minek folytán a buroknak ezen nyilatát szintén csontvessővel nagyobbítván, kis tompa horgom és ujjam segítségével a golyót a Highmor ür kifelé eső részébe mozdítottam és onnan hasonló módon ki. Erre a lágyrészekben készített seblebenyeket visszahajtván, azokat gyors hegedés céljából catgut varratokkal egyesítettem. A gyors hegedés mindenütt tökéletesen végbement, a bal arcz első 3—4 nap alatt kissé megdagadt, úgy hogy óvatosságból a behegdt seb közepén, vékony drainső bevezetése céljából, kis nyilatot készítettem, a csövet bevezettem, miből kevés véres geny ürült ki; e váladék az azutáni napokban az orrűrön át is ürült ki.

Lister-féle gyógyeljárás mellett a beteg sebe január 30-ig teljesen meggyógyult. A

gyógyfolyamat ezen rövid ideje alatt nevezetes mozzanatok nem jelentkeztek; csekély arcz és főfájdalmakon és 38,2 fokra emelkedő hőmérséken kívül az első napokban egyéb nem mutatkozott; a 6 ik napon túl a fájdalom megszűnván, a lobos daganat is apadt, úgy hogy a mai szakülésre beteg bemutatás végett megjelenhetett.

Az eltávolított löveg gömbölyű, tömör golyóból állott, melynek sulya 23 gramm, felülete érdes, ólomporral fedve, alakjában különben semmiben sem változott meg.

Ezen esetből azt látjuk, hogy fegyverlöveg mint idegen test a csontállományban is maradhat káros befolyás nélkül — itt 28 évig, és hogy itt is, mint a lágyrészekben burkolat képződik, mely által a környezettől elkülönítve arra káros befolyást nem gyakorolhat; de látjuk azt is, hogy ezen csontburok utóvégre az idegen test által rá gyakorolt folytonos inger következtében támadt lobfolyamatok útján átronsoltatik s így kedvező esetben az idegen test a szervezetből kiszabadul, vagy általunk műlegesen kiszabadíttatik.

Közli a szakjegyző.

A szakülések és természettudományi estélyek programja az 1877-ik évre.

	Jan.	Febr.	Mart.	April.	Octob.	Nov.	Dec.
Természettudományi estélyek:	13	10	10	14	6	3	1
Orvosi szakülés	19	16	16	20	12	9	7
Természettudományi szakülés .	26	23	23	27	19	16	14